

TÜRK TİCARET KANUNU TASARISI'NDAKİ POLİÇEYE İLİŞKİN BAZI MADDELERİN KAYNAĞA UYGUNLUĞU ÜZERİNE

Saffet CAN*

Yürürlükte bulunan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK), İsviçre Borçlar Yasası'ndan alınmış kambiyo senetlerine ilişkin kuralları, Milletler Cemiyeti'nce Cenevre'de düzenlenen konferansta 7 Haziran 1930 tarihinde poliçe ve bono, 19 Mart 1931 tarihinde de çek ile ilgili olarak otuz bir devletin katılımı ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu yirmi iki devletin imzasıyla kabul edilmiş kurallardır.¹

Türk Ticaret Kanunu Tasarısı (kısaca Tasarı da denilebilecektir), ilgili madde gerekçelerine göre, İsviçre Borçlar Yasası yerine yukarıda sözü geçen anlaşmada uygun görülmüş kuralları asal kaynak olarak kabul etmiştir. Tasarı'da "19.05.1931² tarihli *Kambiyo Senetlerine İlişkin Cenevre Birlik Anlaşması (CBA)*" olarak geçen kaynak; Fransızca ve İngilizce olarak yazılmış, kaynağa uygunluğu üzerinde durulacak çeviri niteliğindeki Tasarı maddelerine ilişkin değerlendirmelerde, her ne kadar kaynağın son kararında İngilizce yazılanı da eşdeğer güvenilirlikte olduğu belirtilmişse de bu makalede asal kaynak olarak Fransızca yazılanı uygun görülmüştür. Ayrıca, TTK'nın poliçeye ilişkin bazı kurallarında çeviri bilimine de aykırı olarak yapılan, en seçkin hukuk bilimcileri bile yanıltacak boyuttaki önemli çeviri yanlışlıkları Tasarı'da da artarak yine-

* İstanbul Barosu üyesi, e-posta: avcans@mynet.com.tr

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz., Prof. Dr. Poroy, R., *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, Beta, 1989, İstanbul. Özgün metin için bkz., *Société des Nations Contes Rendus de la Conférence International pour l'Unification du Droit en Matière de Lettre de Change, Billets à Ordre et Chèques - Série de Publications de la Société des Nations*, 1930. II. 27.

² Bu tarih, 19.03.1931 olması gerekirken Tasarı gerekçesinde 19.05.1931 olarak yanlış yazılmış. Bkz., *Acte final de la Conférence de Genève pour l'unification du droit en matière de chèques, signé le 19 mars 1931*

lenmiş olup, bu yanlışlıkların CBA'ya göre Türkçe karşılıkları verilerek kaynağın gerekçelerine göre değerlendirilmesi yapılacaktır.

“Bir çevirinin başarılı olması, ilkin doğru olmasına, yani çevirmenin özellikle kendi anadilini ve çevirdiği kitabın dilini iyi bilmesine bağlıdır. Ama bunlar yetmez; çevirmen ayrıca metnin dışına taşmamak, eklemeler ve çıkar-malar da yapmamak zorundadır.”³ Ayrıca; “Hukuk kesin ve açık kavramlara dayanmalı, hakime geniş takdir yetkisi bırakmamalı, kuşku ve duraksamaya yer vermemeli, hile ile anlam değiştirmeye elverişli olmamalı ve keza meydana gelebilecek her olay için açık bir çözümü içermelidir. Halk dilinde ‘lastikli hükümler’ diye yerilen kurallar koymaktan kaçınmalıdır.”⁴

TÜRK TİCARET KANUNU TASARISI

Poliçenin Düzenlenmesi ve Şekli

A. Şekil

I. Unsurları

1. Genel Olarak

Madde 671. (1) Poliçe;

a. senet metninde “*poliçe*” kelimesini ve eğer senet Türkçeden başka bir dille yazılmışsa, o dilde poliçe karşılığı olarak kullanılan kelimeyi,
b. belirli bir bedelin ödenmesi hususunda kayıtsız ve şartsız hava-leyi,

c. ödeyecek olan kişinin (muhatapın) ad ve soyadını,

d. vadeyi,

e. ödeme yerini,

f. kime veya kimin emrine ödenecek ise onun ad ve soyadını,

g. düzenlenme tarihini, yerini ve

h. düzenleyenin imzasını

içerir.

³ Yetkin, Suut Kemal, *Başarılı Çevirinin Koşulları*, Türk Dili, Çeviri Sorunları Özel Sayısı, 01.07.1978, s. 322, TDK.

⁴ Prof. Dr. Aral, V., *Hukuk Felsefesinin Temel Sorunları*, Filiz Kitabevi, 1992, İstanbul.

2. Unsurların bulunmaması

Madde 672. (1) 671. maddede yazılı unsurlardan birini içermeyen senet aşağıdaki fıkralarda yazılı haller dışında poliçe sayılmaz.

(2) Vadesi gösterilmeyen poliçenin görüldüğünde ödenmesi şart edilmiş sayılır.

(3) Ayrıca belirtilmiş olmadıkça muhatabın soyadı yanında gösterilen yer, ödeme yeri ve aynı zamanda da muhatabın yerleşim yeri sayılır.

(4) Düzenlenme yeri gösterilmeyen poliçe, düzenleyenin soyadı yanında gösterilen yerde düzenlenmiş sayılır.

II. Münferit Unsurlar

1. Düzenleyenin Aynı Zamanda Muhatap veya Emrine Ödenecek Kişi Olması

Madde 673. (1) Poliçe bizzat düzenleyenin emrine yazılı olabileceği gibi, bizzat düzenleyen üzerine veya bir üçüncü kişinin hesabına da düzenlenebilir.

2. Adresli ve Yerleşim Yerli Poliçe

Madde 674-(1) Poliçe, bir üçüncü kişinin nezdinde, muhatabın yerleşim yerinde veya başka bir yerde ödenmek üzere düzenlenebilir.

B. Kabul

3. Adresli ve Yerleşim Yerli Poliçe

Madde 697. (1) Düzenleyen, poliçede, ödemenin nezdinde yapılacağı bir üçüncü kişiyi göstermeksizin, muhatabın yerleşim yerinden başka bir yeri ödeme yeri olarak beyan etmişse, muhatap kabul şeklinde bir üçüncü kişiyi gösterebilir. Aksi takdirde, muhatap, ödeme yerinde poliçeyi bizzat ödemeyi taahhüt etmiş sayılır.

(2) Poliçenin bizzat muhatabın nezdinde ödenmesi şart kılınmışsa, muhatap, kabul şeklinde ödemenin yapılacağı yer olmak üzere, ödeme yerinde bulunan bir adresi gösterebilir.

Çeşitli Hükümler

D. Poliçeye İlişkin İşlemlerin Yapılacağı Yer

Madde 755. (1) Poliçeyi kabul veya ödeme için ibraz etmek, protesto çekmek, poliçenin bir nüshasının verilmesini istemek gibi belirli bir kişi nezdinde yapılacak olan bütün işlemlerin, bu kişinin ticaret yerinde ve böyle bir yeri yoksa konutunda yapılması gerekir.

(2) Ticaret yeri veya konutun bulunduğu yer dikkatle araştırılır.

(3) Şu kadar ki; kolluktan veya yerel posta yönetiminden edinilen bilgilerden bir sonuç çıkmadığı takdirde başka araştırmalar yapmaya gerek yoktur.

Değerlendirmeler

A. Madde 671 Üzerine

1. Bu madde metninden önce, poliçe kurallarının daha iyi anlaşılması için kaynaktan daha geniş olarak açıklayıcı başlıklar kullanılmış olması iyi bir düşünce ancak, *“Poliçenin Düzenlenmesi ve Şekli”* ara başlığının hemen altına *“Şekil”* denmiş, oysa *“poliçenin düzenlenmesi”* kavramı *“şekli”* de içeren bir kavramdır. Yalnızca *“poliçenin düzenlenmesi”* dendiikten sonra alttaki *“Şekil”* yeterlidir.

2. Kaynak metinde *“ödeyecek olan kişinin”* yerine *“ödemeyi yapması gereken kişinin”* denmiştir. Çünkü poliçede *“ödemeyi yapması gereken kişi”* ile *“ödeyecek kişi”*, ayrı kişiler olabilmektedir. Yine, *“ödeme yeri”* yerine *“ödemenin yapılması gereken yerin gösterilmesi”* denmiştir. Kısaltılarak yapılan bu çevirinin ne gibi yanlış anlaşılmalara neden olabileceği 697. maddeye ilişkin olarak açıklanacaktır.

3. Ayrıca, *“b”* bendindeki *“belirli bir bedelin ödenmesi”* yerine kaynağa da uygun olarak bent *“belirli bir tutarın ödenmesine ilişkin kayıtsız ve koşulsuz havaleyi”* biçiminde olmalıydı.

B. Madde 672 Üzerine

1. Bu maddede *“...muhatapın soyadı yanında gösterilen yer, ödeme yeri ve aynı zamanda muhatapın yerleşim yeri sayılır.”* biçimindeki anlatımda

geçen “yerleşim yeri” için kaynakta; “konutunun bulunduğu yer” denmiş, “ödeme yeri” ise ödemenin yapılacağı kent veya kentin herhangi bir yerleşim alanı anlamına gelmektedir. Yönetim alanı sınırlaması kaynakta yoktur.⁵ “Yerleşim yeri”, Türk Medeni Kanunu’nda ikametgah karşılığı olarak kullanıldığından bir kentin tamamının bir kişinin konutu olduğu düşünülemez. Yazın dilinde “Yarım İstanbul’u mesken mi tuttun” biçiminde anlatım yapılabilir ancak, bilim dilinde kavramlar açık ve kesin anlatımlarla verilmelidir.

2. “Soyadı” sözcüğünün kullanılması eleştirilse de bu kaynağa uygun bir ögedir.⁶ Türkiye dışında, Avrupa’nın hemen tüm ülkelerinde kişiler toplum içinde “soyadı” ile tanınır ve çağrılırlar. Bu ülkelerde imzalar da kişinin “soyadı”nın özgün bir yazılış biçimi olmaktadır. Buna örnek olarak, TC Merkez Bankası Başkanı Sayın Serdengeçti’nin banknotlarımız üzerindeki imzası gösterilebilir. Bu örnek imzanın herhangi bir yerine ayrıca ad ve/veya soyadının yazılmasının gereksizliği ortadadır. CBA kuralları bu gerçeğe göre belirlendiğinden bizim de çoğunluğa uymamız gerekmektedir. Tasarı’nın 671. maddesinin karşılığı olan maddeye ilişkin olarak Fransa’da, kabul sırasında ödeyicinin atmış olduğu imzanın, poliçe düzenlenirken boş bırakılan ödeyici ad ve soyadı yerine de geçtiği kabul edilmektedir.^{7,8}

Bu Maddenin Kaynağa Uygun Türkçesi:

1. Öğelerin Bulunmaması

Madde 672. (1) 671. maddede yazılı öğelerden birini içermeyen senet aşağıdaki fıkralarda belirtilen durumlar dışında poliçe sayılmaz.

(2) Vadesi gösterilmeyen poliçe, görüldüğünde ödenmesi gereken bir poliçe sayılır.

⁵ Kaynaktan ayrı görüş için bkz., a) Prof. Dr. Öztan, F., *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 85, Turhan Kitabevi, 2005, Ank.

b) Ülgen, Helvacı - Kendigelen, Kaya, Aşağıda *a.g.e.*, sayfa 146, paragraf 217.

⁶ Bkz., Bahtiyar, M., Doç. Dr., “TTK Tasarısı’nın Dili...” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 61, 2005, Ankara.

⁷ Bkz., *Code de Commerce*, Art. 110, Paris 7 févr. 1962, J. C. P. 1962. II. 12956, note Lescot. Dalloz, 1993-94

⁸ Karşıt görüş için bkz., Prof. Dr. Öztan, F., *a.g.e.*, s. 83.

(3) Ayrıca belirtilmiş olmadıkça ödeyicinin soyadı yanında gösterilen yer, ödeme yeri ve aynı zamanda ödeyicinin konutunun bulunduğu yer sayılır.

(4) Düzenlenme yeri gösterilmeyen poliçe, düzenleyenin soyadı yanında gösterilen yerde düzenlenmiş sayılır.

C. Madde 672 Üzerine

Kaynakta üç fıkra olarak verilen bu maddenin Tasarı'da tek fıkra biçiminde düzenlenmiş olması Türkçemizin çok zengin bir anlatım gücü olduğunun da bir kanıtıdır. Ne var ki kaynakta olmayan gereksiz sözcüklerin kullanılmaması uygun olurdu.

Bu Maddenin Kaynağa Uygun Türkçesi

II. Başka Öğeler

1. Düzenleyenin Aynı Zamanda Ödeyici veya Emrine Ödenecek Kişi Olması

Madde 673. (1) Poliçe, düzenleyenin kendi emrine, kendisi üzerine veya bir üçüncü kişi hesabına da düzenlenebilir.

Ç. Madde 674 Üzerine

1. Kaynağın gerekçesine göre; bu madde içeriğine “konutlu poliçe” adlandırması konulmak istenmişse de bazı ülkelerde değişik tanımlandığından bu adlandırmadan vazgeçilmiştir. Ancak Fransızca'nın o seçkin anlatımıyla olması gereken “konutlu poliçe” tanımı madde içeriğine sanki gizlenmiştir. Bu ince düşünce İsviçreli hukukçuların gözünden kaçmamış olacak ki bu ülke yasasında ilgili madde başlığına yalnızca “konutlu poliçe” denmiştir. Gerek TTK 586. madde çevirisi, gerekse Tasarı'daki çeviri irdelendiğinde, bu madde gerekçesinde “Adresli ve ikametgahlı poliçe 6762 sayılı Kanun'da, kaynaktan tamamıyla farklı bir şekilde düzenlenmişti. Bazı yorumlara göre kaynak ile aynı sonuçlara varılabilmesi mümkündü. Ancak, hüküm tartışmalara ve görüş ayrılıklarına yol açıyordu. 674. maddede adresli ve yerleşim yerli poliçe kaynağa uygun hale getirilmiştir.” denmiş olsa da, her ikisinde de kaynaktaki bu kuralın yeterince

anlaşılamadığı ortaya çıkmaktadır. *“Poliçenin ödeneceği yerin muhatabın ikametgahından başka bir mahal olacağını keşideci senette belirtirse bu yer ister muhatabın ikametgahı ile aynı yerde, ister başka bir yerde olsun, ikametgahlı poliçe söz konusudur.”*⁹ diyen bu açıklama ise kaynakta verilmek istenen düşüncüyü tam yansıtmaktadır.^{10, 11}

2. madde başlığında *“Adresli ve yerleşim yerli poliçe”* denmiş olsa da içeriğinde *“nezdinde poliçe”* denilebilecek yeni bir poliçe türü ile karşı karşıya kalınacağı bir gerçektir. Günümüz Türkçe’sinde çok az kişinin kullandığı *“nezdinde”*, Farsça kökenli *“nezt”* sözcüğüne *“-inde”* son eki getirilerek oluşmuş bir sözcüktür. *“Nezdinde”*’nin sözlük anlamı; *“yanında, fikrine göre”*,¹² nezt için ise *“yan, kat”*¹³ olarak verilmektedir. Madde metninden poliçenin *“bir üçüncü kişinin”* katında mı, yoksa fikrine göre mi ödenmek üzere düzenlenebileceği anlaşılamamaktadır. Bu tür sözcüklerin, Tasarı’nın 755. ve TTK’nın 667. maddelerinde olduğu gibi hangi anlamda kullanıldığı madde içinde açıkça belirtilmelidir. Bu son maddelere göre *“nezdinde”* sözcüğünün *“Ticaret yerinde veya konutunda”* anlamına geldiği anlaşılmaktadır. *“Nezdinde”* sözcüğü eğer Tasarı’nın 755. maddesinde verilen bu kavramların dışında bir kavramı veriyorsa, madde metninden bu açıkça anlaşılmalıydı. Gerçekte, ticaret yerlerinin de konut kavramı içinde olduğu düşünüldüğünde ‘nezdinde’ nin kullanılmasının bir gereği kalmamaktadır. Tasarı’nın 697. madde gerekçesinde *“açıklığı ve kaynakla uyumu sağlamak amacıyla nezdinde kelimesi eklenmiştir.”* dense de kaynakta *“nezdinde”* nin kullanılmasını gerektiren bir sözcük ya da kavram bulunmamaktadır. Bu sözcük kuralın açıklığını değil, olsa olsa *“lastikli”* olmasını sağlar.

3. *“TK adresli ve ikametgahlı poliçeyi kendine özgü, CYK (Tasarı’da CBA)”*¹⁴ m. 4 ile ve İsviçre BK’dan farklı ve kavramların evrensel anlamları ile bağdaşmayan bir tarzda, kullanmıştır. Şöyle ki, TK m. 586, f.1 *‘Poliçenin üçüncü şahsın ikametgahında ödenmesi şart koşulabilir’*, diyerek keşideci tara-

⁹ Poroy, R., Prof. Dr. - Tekinalp, Ü., Prof. Dr., *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, Arıkan, 2005, İstanbul.

¹⁰ Ayrı görüş için bkz., Prof. Dr. Öztan, F., *a.g.e.*, s. 86.

¹¹ Ayrı görüş için bkz., Prof. Dr. Ülgen, Prof. Dr. Helvacı, Prof. Dr. Kendigelen, Doç. Dr. Kaya, *Kıymetli Evrak Hukuku*, s. 83 - 84, 24 numaralı paragraf, Vedat Kitapçılık, 2006, İstanbul.

¹² Av. Özcan, H., *Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü*, Seçkin, 1985, Ankara.

¹³ *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu, 1988, Ankara.

¹⁴ Yazarın notu.

ından keşide edilirken muhatabın ikametgahından başka bir yerde ödenmesi şart koşulan ikametgahlı poliçeyi düzenledikten sonra aynı maddenin 2. fıkrasında ‘Bu üçüncü şahsın ikametgahu muhatabın ikametgahının bulunduğu yerde (adresli poliçe) veya başka bir yerde (ikametgahlı poliçe) bulunabilir’ denmekte ve adresli poliçe terimini ikametgahlı poliçenin bir türü olarak kullanmaktadır¹⁵ diyen bu açıklamaya katılmamak elde değildir. Ayrıca kaynağın bu madde içeriğinde bulunmayan öğelerin ayrıca içinde metnin içine sokuşturulmuş olması çeviri biliminin kurallarına da uygun değildir.

4. Gerek Tasarıda, gerekse Türk Ticaret Kanunu’nda bu madde içeriğinde “yer” sözcüğü kullanılmıştır. Kaynakta ise “1. ilçe veya ilçeden büyük yerleşim yeri, eşanlamlı şehir. 2. toplumbilim terimi, nüfusunun çoğu ticaret, sanayi ya da hizmet alanında çalışan, tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı”¹⁶ diye tanımlanan “kent” sözcüğünün her iki anlamını da kapsayan bir sözcük kullanılmıştır. Kaynak gerekçesine göre aynı kentte birçok ödeme yeri bulunabileceğinden, kavram karışıklığına neden olabileceği düşüncesiyle “yer” sözcüğünün burada kullanılması uygun görülmemiştir.

Bu Maddenin Kaynağa Uygun Türkçesi¹⁷

Konutlu Poliçe

Madde 674. Poliçe, ödeyicinin konutunun bulunduğu kentte ya da başka bir kentte, bir üçüncü kişinin konutunda ödenmek üzere düzenlenebilir.

D. Madde 697 Üzerine

1. Tasarı’da bu maddenin de başlığına “Adresli ve yerleşim yerli poliçe” denmiş. Sanki 674. maddenin özdeşi bir madde imiş gibi. Kaynakta herhangi bir başlık bulunmamakta ancak İsviçre Borçlar Yasası’nın

¹⁵ Poroy - Tekinalp, a.g.e.

¹⁶ Bkz., Püsküllüoğlu - Arkadaş, *Türkçe Sözlük*, 2003, Ankara.

¹⁷ Fransızca ile ilgili ayrıntılı açıklamalar, bu dili bilmeyenler için sıkıcı olmaması bakımından dip notlarda verilecektir.

Bu maddenin kaynağında “soit... soit...” sözcükleri kullanılmış, oysa Tasarı’ya sanki Fransızca’da “et... ou...” varmış gibi çevrilmiş, bunun sonucu olarak da söz dizimi (Fr. syntaxe) yanlışlığı yapılarak ilgili kuralın gerçek anlamı verilememiştir.

ilgili maddesinde “Ödeme yeri ve adresli poliçe” başlığı bulunmaktadır. Kaynağın ilgili madde içeriği incelendiğinde, ödeme yeri belirtilip ya da belirtilmiş sayılıp da Tasarı 674. (586)¹⁸ madde kapsamında düzenlenmemiş, başka bir anlatımla “konutlu poliçe” olarak düzenlenmemiş poliçelerin kabulünde ödeyicinin kullanabileceği seçeneklerin belirlendiği anlaşılmaktadır. “Adresli ve ikametgahlı poliçe... TK ödeme yerinin muhatabın ikametgahından farklı bir yerde olabileceği kuralını genel bir hüküm olarak getirmiş (TK m. 586), anılan hükümde bu iki poliçeyi tanımlamış, ayrıca 609. maddede de anılan poliçelerin hükümlerini düzenlemiştir.”¹⁹ diyen bu görüşe de tümüyle katılmak kaynağa göre olası değildir. Çünkü kaynakta, Tasarı’nın 674. (586.) maddesinin karşılığı olan maddede yalnızca konutlu poliçeye ilişkin kural bulunmasına karşın, 697. (609.) maddesinin karşılığı olan maddenin birinci fıkrasında, yalnızca ödeyicinin konutunun bulunduğu yer dışında bir yer, ödeme yeri olarak belirtilip de konutunda ödemenin yapılması gereken bir üçüncü kişinin belirtilmediği poliçeler için ödeyiciye kabulde bir seçenek getirilmiş, ikinci fıkrasında ise ödeyicinin konutunda ödenmesi gereken poliçe ödeyiciye sunulduğunda, kabul şerhinde ödeyicinin ne gibi seçeneği olduğu belirtilmiştir. Başka bir anlatımla Tasarı’nın 697. (609.) maddesi kaynakta, Tasarı’nın 674. (586.) maddesinin kaynaktaki ilgili maddesi kapsamı dışında kalan poliçeler kabule sunulduğunda ödeyiciye, kabul şerhinde bu son madde kuralına benzer biçimde poliçeyi yalnızca konutlandırma (konutlu poliçeye dönüştürme) ve ayrıca “adresli poliçe” seçeneği vermek amacıyla düzenlenmiştir. Kaynağın ilgili maddesine göre Tasarı’nın 674. (586.) madde kapsamına giren poliçelerde ödeme yeri ve ödemeyi gerçekleştirmesi gereken kişi bakımından bir sorun bulunmamaktadır. Bu tür bir poliçe kabule sunulduğunda ödeyici bu poliçeyi ya kabul eder, ya da reddeder, nihil est tertium.²⁰

2. Kaynakta birinci fıkra, ödeyicinin konutunun bulunduğu yer dışında bir ödeme yeri belirtilmiş olup da “konutunda ödemenin yapılması gereken” bir üçüncü kişinin belirtilmediği poliçe kabule sunulduğunda ödeyiciye kabul şerhinde, ödeme yerinde ödemenin yapılması gereken bir üçüncü kişinin konutunu gösterebilmesi olanağını vermektedir. Tasarı’nın bu fıkrasındaki “bir üçüncü kişiyi gösterebilir” biçimindeki çeviri,

¹⁸ Tasarı maddesinin yanında ayrıca içinde verilmiş numaralar TTK’nın ilgili maddesinin numarası olacaktır.

¹⁹ Poroy - Tekinalp, a.g.e.

²⁰ Latince olan bu sözün Türkçesi: Bir üçüncüsü yoktur.

kaynağa uygun olmayan, yanlış anlaşılmaya neden olabilecek bir anlatımdır. Kaynakta “Ödeme yerinde, konutunda ödemenin yapılması gereken bir üçüncü kişiyi gösterebilir.” kavramını veren bir öge kullanılmıştır.²¹ Bu durumlarda herhangi bir üçüncü kişi gösterilemez.

3. İkinci fıkrada ise ödeyicinin konutunda ödenmesi gereken bir poliçe kabule sunulduğunda ödeyiciye, kabul şerhinde kendi konutunun bulunduğu yerde olan herhangi bir adresi gösterebilme olanağı verilmektedir. Adresin (Fr. adresse) sözlükte “Bir kimsenin arandığı zaman bulunabileceği, genellikle oturduğu yer; bir kuruluşun bulunduğu, tanımlanabilir yer.”²² olarak belirtildiği gerçeği karşısında; “muhatabın yerleşim yeri, bürosu, sahibi olduğu şirketin adresi²³ muhatabın nezdi olarak gösterilmiş olabilir. Tüm bu olasılıklarda muhatap ödeme yerini, mesela x bankasının bir şubesini gösterebilmelidir” diyen Tasarı’nın ilgili madde gerekçesine göre “nezdi” olarak sayılan yerler hem konut kavramı içinde, hem de adres kavramı içindedir. Bu iki kavram arasındaki ayırım, tüzel kişiliği olmayan yerlerin de adres kavramı içinde olmasıdır. Şurası da var ki, ödeyicinin konutunda ödenmesi gereken poliçenin, Tasarı’nın 755. (667.) maddesi gereği ödeyicinin ticaret yerlerinde veya böyle bir yeri yoksa oturduğu yerde kabule sunulması gerekmektedir. Kaynakta ödeyicinin, ne herhangi bir bankanın herhangi bir şubesinin, ne de başka herhangi bir üçüncü kişinin adresini göstermesini engelleyen bir öge bulunmamaktadır. Ayrıca kaynakta, “poliçenin bizzat muhatabın nezdinde (veya ikametgahında) ödenmesi şart kılınmışsa” anlamına gelen ne bir öge, ne de bu kavramı verebilecek, ödeyiciyi sıkboğaz eden bir anlatım bulunmadığı gibi buna da gerek yoktur. Ayrıca çeviride bu fıkraya “bizzat” ve “ödemenin yapılacağı yer olmak üzere” biçiminde kaynakta olmayan iki öge eklenmiştir. Bir örnek, Tasarı 671 (583) kapsamında düzenlenmiş, ödeyicinin konutunun bulunduğu yer (İstanbul), ödeme yeri olarak gösterilmiş veya 672. (584.) madde üçüncü fıkrası gereği ödeyicinin soyadının yanında bulunan yer (İstanbul), ödeme yeri, aynı zamanda ödeyicinin konutunun bulunduğu yer sayılan biçiminde düzenlenmiş bir poliçe, ödeyicinin konutunda ödenmesi gereken bir poliçedir. İşte

²¹ Kaynakta bu madenin birinci fıkrasında belirgin bir kavram yerine kullanılan <<l’>> adılı bulunmaktadır. Oysa tasarıda bu adılın çevirisi olarak “bir üçüncü kişiyi” biçiminde anlamı açık olmayan bir öge kullanılmıştır. Fransızcada bu tür anlatımları veren başka bir adıl kullanılmaktadır.

²² Püsküllüoğlu, a.g.e.

²³ Tek kişilik ortaklık olmalı. (Yazarın notu).

bu tür poliçeler için getirilmiş bir kuraldır bu fıkra. Bu sonuç, hem ödeyicinin poliçede ödemeyi yapması gereken kişi olmasından, hem de Tasarı 697 (609), f. 1'in kaynaktaki zıt kavramından çıkmaktadır. *"Adresli poliçe ya poliçeyi keşide ederken keşidecinin²⁴ veya poliçe kabule arz edildiğinde muhatabın kabul şerhinde 'ödeme yerinde', ödemenin fiilen yapılacağı üçüncü bir kişinin adresini gösterdiği poliçedir... Gösterilen adresin poliçede yazılı bulunan 'ödeme yeri'nde bulunması gerekir"*²⁵ diyen bu tanım da kaynağa göre tümüyle kabul edilemez. Çünkü *"adresli poliçe"* yalnızca kabul şerhinde gösterilen bir adres ile ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca, alıntıdaki bu son tümce, Tasarı'nın 671. (583) maddesinde *"ödeme yeri"* diye kısaltılarak yapılan çevirinin nasıl yanlış anlaşılmaya neden olduğunun açık bir kanıtıdır. *"Muhatap bir poliçeyi adresli yapabilir, fakat ikametgahlı poliçeye çeviremez."*²⁶ görüşü de kaynağa tam olarak uygun değildir. Çünkü kaynağın ilgili maddesinde ödeyici, Tasarı'nın 697. (609) maddesinin birinci fıkrasına göre ödeyicinin konutunun bulunduğu yer dışında bir ödeme yeri gösterilip de ödemenin yapılması gereken konutun gösterilmediği bir poliçeyi konutlu (ikametgahlı) poliçeye de çevirebilmektedir. *"İkinci örnek: Keşideci, muhatap (A)'nın ikametgahı ve ödeme mahalli olarak 'Nişantaşı, Ak Sokak No. 3, İstanbul' yazmış, ancak poliçeye 'poliçe Maslak No. 45 İstanbul adresinde muhasebede ödenecektir' kaydını koymuştur. Bu poliçe de adreslidir."*²⁷ Kaynağa göre bu görüş de kabul edilemez. Çünkü düzenleyen poliçeye ödemenin yapılacağı bir üçüncü kişinin konutunu adresiyle birlikte belirtmiştir. Başka bir anlatımla; düzenleyenin poliçede, ödemeyi yapması gereken bir üçüncü kişinin konutunu adresiyle birlikte göstermesi, o poliçeyi adresli değil, konutlu poliçe konumuna getirir.

Bu Maddenin Kaynağa Uygun Türkçesi²⁸

Ödeme Yeri ve Adresli Poliçe

Madde 697. (1) Düzenleyen, poliçede, konutunda ödemenin yapılması gereken bir üçüncü kişiyi göstermeksizin, ödeyicinin konutunun

²⁴ Benzer görüş için bkz., Ülgen, Helvacı - Kendigelen, Kaya, *a.g.e.*, s. 84, 25 numaralı paragraf.

²⁵ Poroy - Tekinalp, *a.g.e.*

²⁶ Poroy - Tekinalp, *a.g.e.*

²⁷ Poroy - Tekinalp, *a.g.e.*

²⁸ Kaynağın gerekçesinde "Bu madde metninde geçen 'yer' sözcüğünün kent anlamında olduğu açıktır" denilmiştir.

bulunduğu yerden başka bir yeri ödeme yeri olarak belirtmişse; ödeyici kabul şerhinde, bu ödeme yerinde konutunda ödemenin yapılması gereken bir üçüncü kişiyi gösterebilir. Yoksa, ödeyici ödeme yerinde poliçeyi ödemeyi kendisi üstlenmiş sayılır.

(2) Poliçenin ödeyicinin konutunda ödenmesi gerekiyorsa, ödeyici kabul şerhinde ödemenin yapılması gereken yerde bulunan bir adresi gösterebilir.

E. Madde 755 Üzerine

Bu madde kaynağına uygun olarak düzenlenmişse de burada kullanılan iki sözcük üzerinde durmak istiyorum. Bunlardan biri “*nezdinde*” sözcüğüdür. Bu sözcük yerine, Kaşgarlı’nın “*Divan*”ında ve günümüz Türkçe sözlüklerinde “*nezt*” karşılığı olarak geçen “*kat*” sözcüğü kullanılmalıydı. Türkçe kökenli sözcüklerin anlamlarına işlerlik kazandırmak varken, çok az kişinin bildiği yabancı kökenli sözcüklerin anlamlarına dilimizde işlerlik kazandırma döneminin sona ermesi gerekirdi. İkincisi ise,

Türkçemizin bilinçli işlenişinin en güzel örneklerinden biri olan “*konut*”²⁹ sözcüğüdür. Bu sözcüğün anlam alanı “*mesken*”e sığmayacak kadar geniştir. Tüzel kişiler de girer bu alana. Kısacası, dar gelir ona “*mesken*”, sığmaz oraya o. Çeviri yaparken de burada, ona “*bulunduğu yer*” diye bir ekleme yapılamazdı.

²⁹ TTK’nın ilgili maddesinde “*mesken*” sözcüğü bulunmaktadır. Tasarı, “*mesken*” yerine “*konut*” sözcüğünü kullanmayı uygun bulmuş demektir. Fransızca metinde ise bu öge yerine “*demeure*” sözcüğü vardır. Fransız hukukunda hem gerçek hem de tüzel kişiler için “*domicile*” terimi kullanılmaktadır. “*Domicile*” hukuk terimi olduktan sonra bu sözcük, hukuk sorunları dışında konuşma dilinde kullanılmamaktadır. Bunun yerine Latince kökenli “*demorare*, *demorari*” eylemlerinin Fransızca’da “*demeure*” olmuş biçiminden ad olarak türetilmiş, oturlan yer anlamına gelen “*demeure*” sözcüğü yeğlenmektedir. Kaynağın Fransızca metninde “*domicile*” kullanılsaydı anlatım bozulurdu. “*Demeure*” sözcüğü yerine Türkçe’de en uygun sözcük, kullanılışına göre “*oturlan yer*” ya da “*oturduğu yer*” olmalıydı. Çünkü sözlüklerde tüzel kişiler de “*konut*” kavramı içindedir. Hukuk bilimcilerin sözlük bilimi uzmanlarının görüşlerine değer vermeleri gerekirdi. Fransızca olarak, “*Demeure: domicile, lieu où l’on habite*” biçiminde tanımlanmaktadır. Bkz., *Grand Larousse Encyclopédique*, 1961, Montrouge (Seine), France.

Bu Maddenin İsviçre Borçlar Yasası'nın İlgili 1084. Maddesine Uygun Türkçesi

D. Poliçeye İlişkin İşlemlerin Yapılacağı Yer

Madde 755. (1) Poliçeyi kabul veya ödeme için sunmak, protesto çekmek, poliçenin bir nüshasının verilmesini istemek gibi belirli bir kişi katında yapılacak olan bütün işlemlerin, bu kişinin ticaret yerlerinde veya böyle bir yeri yoksa oturduğu yerde yapılması gereklidir.

(2) Ticaret yerleri veya oturulan yer dikkatle araştırılır.

(3) Şu kadar ki; kolluktan ya da yerel posta yönetiminden edinilen bilgilerden bir sonuç çıkmazsa başka araştırmalar yapmaya gerek yoktur.

Sonuç Olarak

Avrupa Birliği'ne katılım sürecini yaşayan ülkemizde, Avrupa'nın birçok ülkesinde kullanımı oldukça yaygın olan poliçe, sigorta poliçesi olarak kullanılmaktan öteye gidememiştir. Bu ödeme aracının ileride ülkemizde de kullanımının yaygın olabileceği düşünüldüğünde, poliçeye ilişkin bu uluslar arası kuralların tam olarak anlaşılması gereği ortaya çıkmaktadır. Değerlendirme kapsamına alınan kurallar, bu amaca yönelik olarak özenle seçilmişlerdir.

Cenevre Birlik Anlaşması'nın kambiyo senetlerine ilişkin kurallarının yazıldığı Fransızca metin irdelendiğinde, bu kuralların bir deha ürünü olduğu, kusursuz, ileri bir Fransızca ile yazıldığı anlaşılmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'ndaki yukarıda adı geçen anlaşmadan alınan poliçeye ilişkin kuralların, aynı zamanda çok seçkin bir Alman hukukçusu da olan Ernst E. Hirsch³⁰ tarafından 1951 yılında dilimize çevrildiği bilinmektedir. Bu saygıdeğer kişinin dilimize Fransızcadan yanlış aktarmaları olduğu gibi, diğer Alman hukukçularının da CBA'nın Fransızca metnini yeterince anlayamamış olabileceklerini gözardı etmemek gerekir. Bu bakımdan, "*Alm. Kamb. SK'nın 27. maddesinin ikinci fıkrası*

³⁰ Çağdaş Türk hukukunun kurucuları arasında gösterilen bu kişinin yazdığı "Anılarım" adlı yapıtını okumanızı önemle salık veririm. Bkz., *Anılarım*, Ernst E. Hirsch, TÜBİTAK, Ankara.

da hükmümüzde olduğu gibi ‘muhabatın nezdinde’ demektedir” diyen, ilgili madde gerekçesinde belirtildiği üzere “nezdinde” sözcüğünü kullanan alman hukukçuların Fransızca’yı yeterince anlayamadıkları kanısındayım. Nitekim uluslar arası Cenevre Konferansının 14 Mayıs 1930 tarihli oturumunda konferansın başkanı Limburg, Alman yetkili kurulun konutlu poliçeye ilişkin olarak CBA’nın 4. maddesi için yapmış olduğu değişiklik önerisini tartışmaya açar. Bu öneri metninde bir üçüncü kişi katında (nezdinde) ödenmek üzere düzenlenen poliçelerin ‘konutlu poliçe’ olduğu belirtilmiş ve bu görüş Alman üye M. Quassowski tarafından savunulmuştur. Bunun üzerine söz alan Fransa Merkez Bankası denetmeni ve konferansın teknik danışmanı M. Bouteron, Alman üyelerin sunduğu değişiklik önerisi metninin açıklığından kuşku duyduğunu belirterek “O kişi poliçenin nasıl konutlandırılabilirliğini anlamıyor” diyebilmiştir. Aradan yetmiş beş yıl geçtikten sonra Almanya’nın o zaman kabul görmeyen bu değişiklik önerisinin Tasarı’nın 674. maddesinde filizlenmiş olarak karşımıza çıkartılmış olması, kabul edilemezliğinin yanı sıra üzücüdür de. Böylesine yetkin bir deha ürününden herhangi bir ögenin alınıp bunun yerine başka bir öge koymak, Mimar Sinan’ın bir başyapıtından mermer bir sütunu alıp yerine ahşap bir direk koymaya benzer. Uluslar arası bir anlaşma ile belirlenen kuralların değiştirilmesi ancak benzer nitelikte bir anlaşma ile uygun olabilir düşüncesindeyim. Gerek İsviçre Borçlar Yasası’nın (Code des Obligations), gerekse Fransız Ticaret Yasası’nın (Code de Commerce) ilgili maddelerinde de “nezdinde” değil “konut” anlamını veren sözcük kullanılmıştır.

Çeviri bilimin kurallarına da aykırı olarak, metnin ötesinden berisinden kırpıntılar ya da metne birtakım eklemeler yaparak ortaya çıkan çevirinin ne gibi yanlış yorumlara neden olabileceğini, başkaca hiçbir amaca yönelik olmaksızın yalnızca gözler önüne sermek bakımından, yetişmemde payı olan çok saygıdeğer hukuk bilimcilerden alıntılar yaptım.

Bir yasanın kusursuz bir dille yazılması demek; dilbilgisine göre yalnızca özne, yüklem, tümleç gibi öğelerin tümce içinde yerli yerine konularak o yasa kurallarının yazılması demek değildir. Aynı zamanda o kuralları en uygun sözcükler, terimler kullanarak açık ve yalın bir anlatımla verebilmektir. Özenli bir annenin sokağa çıkmak isteyen çocuğuna birkaç kez “sakın, sakın oğlum/kızım kendini kolla” biçimindeki sözlerine ya da çok saygıdeğer yazarımız P. S.’nin on beş kuruşluk

uzun makalelerine³¹ benzemez hukuk kuralları. Ta 1804 yılında 2281 maddeden oluşan Fransız Medeni Yasası'nı kusursuz bir Fransızca ile yazma başarısı gösterenlerin en belirgin özelliği de budur.

İleri bir Fransızca ile yazılan CBA'nın kambiyo senetlerine ilişkin tüm kurallarının, ileri bir Türkçe kullanılarak uyum, terim ve biçem (üs-lup) birliğiyle Tasarı'da yeniden yazılması gerektiği kanısındayım.³²

³¹ Tanınmış yazarımız P. S. ilk makalelerini yayımlatmak üzere zamanında çok okunan bir gazetenin sahibiyle iş görüşmesi yapmaktadır. Söz döner dolaşır ücrete gelir.

– Eğer uzun makale yazmamı isterseniz on beş, kısa makale yazmamı isterseniz otuz kuruş alırım” der P. S.

Sonunda uzun makale yazıldığında on beş, kısa makale yazıldığında otuz kuruş ödenmek üzere anlaşılır.

³² Bu makalemin yazılmasında kullandığım kaynaklara erişimimi sağlayan Tasarı Hazırlama Komisyonu Başkanı saygıdeğer hocam Prof. Dr. Ünal Tekinalp'e, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı'na, İstanbul Fransa Başkonsolosluğu'na ve İsviçre Başkonsolosluğu'na sonsuz teşekkürlerimi iletirim.